

AMERIKA, AMERICA

over emigranten naar de Verenigde Staten van Amerika
een serie artikelen door **Willem Keeris**

Deel XXVI, Peshtigo

De laatste jaren wordt er erg veel gesproken over de opwarming van onze aarde, waardoor er steeds extremere weersomstandigheden te verwachten zijn, zoals overvloedige regenval (bijvoorbeeld in Zuid Limburg) en ernstigere droogtes (bijvoorbeeld in de hoorn van Afrika). Ook worden er uitgebreidere (bos)branden voorspeld zoals in Australië en Californië.

De ernstigste brand ooit ter wereld, gerekend naar het aantal bekende dodelijke slachtoffers, was de brand op 8 oktober 1871 in Peshtigo. Daarbij waren ook een paar Nederlandse emigranten betrokken, vandaar dat ik daar op deze plaats aandacht aan wil besteden.

Op dezelfde dag was er ook een brand die,

veel meer bekendheid heeft gekregen, namelijk de brand die Chicago grotendeels in de as legde: de *Great Chicago Fire*. Die woedde op 8 en 9 oktober en naar schatting 300 mensen ontkwamen niet aan de vlammen. Geschat wordt dat er zo'n 100.000 mensen dakloos werden. Over de oorzaak is veel gespeculeerd maar die is nooit met zekerheid vastgesteld. Een van de meest bekende verhalen wil ons laten geloven dat de koe van Patrick en Catherine (nee Donegan) O'Leary tegen een brandende olielantaarn in hun schuur geschopt zou hebben, waardoor de brand veroorzaakt werd. Deze legende bleek echter niet op waarheid te berusten maar pas in 1997 werd er door de gemeenteraad een resolutie aangenomen die Catherine O'Leary en haar koe vrijpleitte. Wat wel duidelijk is dat het vuur zich erg gemakkelijk uit kon breiden omdat het erg droog was en de meeste gebouwen van hout waren, waardoor Chicago erg kwetsbaar was. Men had blijkbaar niets geleerd van de branden die 20 jaar eerder San Francisco in de as hadden gelegd. Tegenwoordig is de trainings-academie van het *Chicago Fire Department* op het terrein van het O'Leary-echtpaar, daar waar de brand begon.

Terug naar Peshtigo. Het stadje ligt hembreed ongeveer 65 kilometer ten noordnoordoosten van Green Bay aan de westkant van de groene baai en valt onder Marinette County; de Peshtigo rivier stroomt er dwars doorheen.

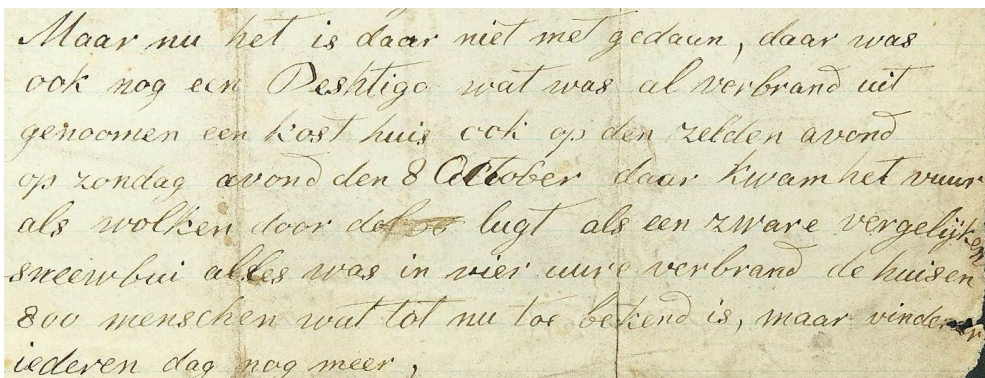
De zomer van 1871 was erg droog geweest en na een periode van hoge temperaturen zorgde een lagedruk front met lagere temperaturen voor een sterke wind. Daardoor werden kleinere branden aangewakkerd tot een immense vuurzee.

Op de avond van 8 oktober was de lucht vol met rook en een laag rommelend geluid groeide uit tot een oorverdovend geraas, waarbij grote vlammen uit de omringende bossen tevoorschijn kwamen. Een groot deel van de mensen probeerden hun heil te zoeken in de rivier, waar ze soms tot de volgende ochtend in bleven staan, zoveel mogelijk onder water.

De volgende dag was er niets meer over van Peshtigo en de omgeving. Al snel werd een aantal van 800 slachtoffers genoemd maar later bleek dat er mogelijk wel 2000 mensen overleden waren, hoewel niemand weet precies hoeveel.

Peshtigo was een stadje waar veel houtkappers verbleven; die werkten in de omringende dichte bossen en kaptten de bomen voor timmerhout, onder andere om er houten huizen in Chicago mee te bouwen! Daarom wist niemand hoeveel mensen er nu precies in Peshtigo verbleven

Maar nu het is daar niet met gedaan, daar was ook nog een Peshtigo wat was al verbrand uit genomen een kast huis ook op den zelden avond op zondag avond den 8 October daar kwam het vuur als wolken door de lucht als een ware vergelijking sneeuw-bui alles was in vier ure verbrand de huizen 800 menschen wat tot nu toe bekend is, maar vinderen iederen dag nog meer,

Brief van Arnold Verstegen

tijdens de ramp. Het vuur bleef niet beperkt tot Peshtigo en omgeving maar sprong over naar de andere kant van de groene baai en richtte ook daar verwoestingen aan (zie kaartje).

Een van hen was in ieder geval de op 23 oktober 1829 in Uden geboren **Joannes van Rijsingen** onwettelijke zoon van Joanna van Rijsingen. Hij was in maart 1854 naar Amerika geëmigreerd en aldaar getrouwd met de eveneens uit Uden afkomstige Antonia van der Wijst die een jaar eerder met haar ouders geëmigreerd was. John was van februari 1862 tot maart 1865 in dienst geweest bij het derde Regiment Cavalerie tijdens de *Civil War*. Hij woonde in 1870 met zijn vrouw en acht kinderen in Appleton waar hij kleermaker was.

Volgens overlevering zou hij in Peshtigo een kleermakerswinkel geopend hebben en was hij dus op de fatale dag op de verkeerde plaats. Zijn lichaam is nooit gevonden en hij is waarschijnlijk begraven in een massagraf in Peshtigo, waar veel niet te identificeren overblijfselen in terecht zijn gekomen. De index met slachtoffers ver-

meldt hem als: **John Van Byninger**. Dat massagraf bestaat nog steeds. Zijn weduwe trouwde later met de evenals uit Uden afkomstige Johannes van der Linden, weduwnaar van Theodora van der Wijst, de zus van Antonia.

Er waren nog meer Nederlandse emigranten aanwezig in Peshtigo op het moment van de brand. Dat waren de op 28 mei 1826 in Uden geboren **Joannes Timmers** en zijn Veghelse vrouw **Maria van de Rijt**, geboren op 5 augustus 1826. Na hun huwelijk in 1851 gingen ze in Zeeland wonen waar twee kinderen geboren werden. Het jongste kind overleed na ruim zes weken. In april 1854 emigreerde de rest van het gezin naar Amerika. Mogelijk zijn ze in de buurt van Milwaukee gaan wonen en is het meereizende kind kort daarna overleden. Toen John in september 1864 in dienst ging tijdens de *Civil War* woonde hij met vrouw en kinderen in Manitowoc Rapids, net ten westen van Manitowoc en zo'n 57 kilometer ten oostzuidoosten van Appleton. Hij deed dienst in het 27ste Regiment Infanterie tot juli 1865. In 1871 verhuisde het hele gezin, met op dat moment zeven kinderen, naar een boerderij in de buurt van Peshtigo en daar sloeg het noodlot toe. Drie van hun kinderen over-

farm bij Peshtigo, in Marinette Co., terwijl Mr. Timmers en zijne twee zonen vonden werk in de zaagmolens. Zij waren gelukkig en voorspoedig tot den verschrikkelijken brand van den 8sten October, 1871, toen de eenigschuilplaats tegen de vlammen die 2.000 personen konden vinden, bestond in de rivier welke de town doorstroomt. Mr. Timmers en zijne familie, bestaande uit vrouw en acht kinderen, bleven tezamen en waadden in het water. Een der oudere zoons en twee der jongeren stikten door den dichten rook en uit de 2.000 personen kwamen er 400 om het leven; 100 dezer verbrandden levend, de anderen verstikten.

overleefden de vuurzee niet: de toen 16-jarige zoon Casper, dochter Mary van 11 jaar en de jongste in het gezin, de nog maar 2 jaar oude zoon George. Na de ramp verhuisde de rest van het gezin naar Freedom. Moeder Mary overleed in 1904 en vader John in 1906.

Bij hun gouden huwelijk in 1901 memo-

eerde De Volksstem wat er jaren geleden gebeurd was (zie hiervoor).

Een van de overlevenden was de pastoor van Peshtigo, John Peter Pernin (1822-1909). Hij had de kostbaarheden uit de kerk in een gat in de grond begraven en wist ook zelf aan de vlammen te ontkomen. Hij was het die als eerste een uitvoerig verslag schreef over wat er was gebeurd (zie: Meer weten?).

Veel kranten in die tijd stonden natuurlijk vol met informatie over de ramp, tot in Nederland toe. Ook Arnoldus Verstegen uit Zeeland liet in zijn brief van 20 oktober 1871 weten wat er gebeurd was en de in Swolgen geboren Jan Smits (alias John Smith) schreef in zijn brief van 15 oktober aan het Venloosch Weekblad over de gebeurtenissen; de brief is afgedrukt op 4 nov. 1871.

Na de brand werd een nieuwe kerk gebouwd die tegenwoordig ingericht is als museum, het *Peshtigo Fire Museum*. Op het daarnaast liggende kerkhof bevindt zich het massagraf (zie afbeelding).

Meer weten?

Reverend Peter Pernin,
The Great Peshtigo Fire,
An Eyewitness Account
(Madison, 1999)

Massagraf in Peshtigo